

Bli en framgångsrik fågelskådare

-tillsammans med barnen mitt i vardagen

Fåglar finns överallt omkring oss – på skolgården, utanför klassrumsfönstret och i närmiljön där barnen rör sig varje dag. Ibland ser vi dem tydligt, ibland hör vi dem i bakgrunden. Genom att stanna upp och rikta blicken mot fåglarna öppnas en värld fylld av upptäckter, frågor och lärande.

Att bli en framgångsrik fågelskådare handlar inte om att kunna namnet på alla arter. Det handlar om att träna på att se, lyssna och vara nyfiken. När barnen får tid och verktyg att observera fåglar utvecklar de sin förmåga att uppmärksamma detaljer – färger, former, rörelsemönster och ljud. Samma förmågor stärker deras förståelse för naturen i stort.

Tema
fågel-
skådning

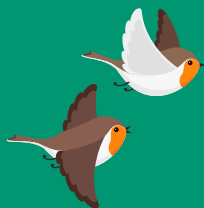
Genom detta tema:

- får barnen komma nära naturen på ett lustfyllt och tryggt sätt
- använda hela kroppen och alla sinnen
- samarbeta, samtala och dela upptäckter
- uppleva att deras iakttagelser och tankar är viktiga

Som pedagog behöver du inte vara expert. Tillsammans med barnen kan du utforska, ställa frågor och lära längs vägen. Med enkla hjälpmedel som kikare, bilder, appar och anteckningar skapas en lärmiljö där barnens nyfikenhet får styra.

Att skåda fågel kan bli början på något större – ett intresse, en relation till naturen och en känsla av sammanhang. Varje observation, liten som stor, är ett steg på vägen.

Skåda fågel, varför då?

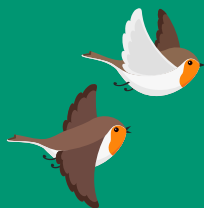
Finns det fördelar med att skåda fågel, och dessutom att bli framgångsrik?

Många fördelar kan nämnas, men Ivan Phillipsen Wildatitudes sammanfattar det med tre punkter.

- Fågelskådning hjälper dig att komma i kontakt med naturen
- Fågelskådning är bra för din hälsa
- Fågelskådning är ett bra sätt att hitta nya vänner

På samma sätt tänker vi i BridLife Sveriges om fågelskådning och varför vår förening finns. Vi vill arbeta för en ljus framtid för fåglar och människor genom fågelforskning, fågelskydd och fågelintresse. Allt hänger ihop och genom att erbjuda barn och elever möjlighet att upptäcka fåglarna och därmed fina naturupplevelser bidrar vi med kunskaper som kan leda till framtida fågelforskare och fågelskyddare.

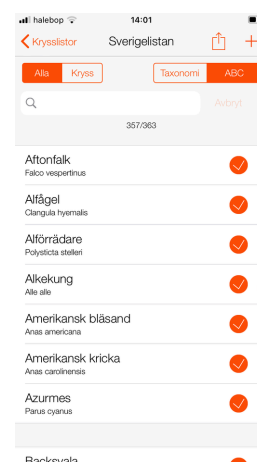

I klassrummet

- några idéer

- Skapa en inbjudande atmosfär i klassrummet, genom att sätta upp fåglar av olika slag, exempelvis teckningar, bilder eller modeller.
- Ställ fram en korg med kikare, kamera, en I-pad och fågellitteratur.
- Byt eller uppdatera materialet tillsammans med barnen utifrån det ni upptäckt när ni varit ute i naturen.
- Skapa er egen utställning av fynd av fjädrar, äggskal eller barnens alster i arbetet med att bli framgångsrika fågelskådare.
- Ta hjälp av lokala fågelföreningar genom att be dem komma på besök.
- När vi lär oss att titta efter fåglar blir vi uppmärksamma på detaljer vi kanske tidigare inte lagt märke till. Vi lär oss upptäcka färger, former och nyanser. Det ger oss också goda förutsättningar för andra naturstudier.

Att tänka på som fågelobservatör

Hitta fåglarna

- Smyg och prata tyst, viska.
- Gå långsamt. Då hinner du upptäcka mer.
- När du ser en intressant fågel - stanna och stå stilla medan du tittar på den.
- Om du upptäcker ett bo och kanske ungar. Backa och titta en kort stund. Lämna sedan dem så att de vuxna fåglarna kan sköta sina ungar. Då störs inte fåglarna.
- Börja i er närmiljö och vidga vyerna efter hand.

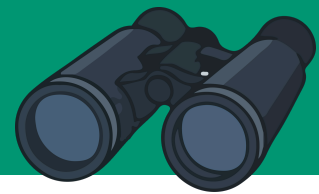
Diskutera med barnen:

- Hur kan du bäst klä dig för att gömma dig för invånarna i naturen, eller smälta in?
- Att sätta sig ner och låta naturen komma till dig är spännande och alltid händer det något. Det behövs en del tålamod. Har vi tålamod?
- Häftiga rörelser skrämmer troligen fåglarna mer än färgglada kläder. Är vi bra på att smyga?
- Var hittas fåglarna, på skolgården, vid dammen, i skogen?

Upptäck detaljer, några tips!

- Hur stor är fågeln? Vilken form? Är den stor, liten, avlång eller rund till formen?
- Vilken färg eller vilka färger har den? Har den några utmärkande drag? Studera färg, linjer eller prickar på bröst, huvud, vinge eller ben.
- Vilken form har näbben? Lång, kort, böjd eller rak?
- Vad gör fågeln? Sitter den högt upp i träden? Födosöker efter mat på marken, flaxar den med vingarna eller något annat?
- Låter fågeln? Kan du beskriva lätet? Som en melodi, kraxigt eller entonigt?
- Om du hör fågelsång, ta fram kikaren och försök hitta fågeln.

Kikarskola

Öva och bli en hejare på att titta i kikare

Titta inom ett begränsat område. För detta behövs några objekt i olika storlek exempelvis en boll, en penna och ett träd ute på gården som kan ses genom ett fönster. Använd ihoprullade A4 och A3 fästa med gummiband, alternativt tomma toarullar eller hushållsrullar.

Be barnen/ eleverna att försöka leta upp objekten genom att titta i pappersrullarna. Hittar de alla? Kan de se något mer när de tittar igenom en pappersrulle?

Tag fram riktig kikare

Titta på okänt motiv. För detta behövs 10 olika små teckningar av olika slags bilder, exempelvis smileys eller andra tecknade motiv utplacerade på ca 15 meters avstånd. Det behövs också kikare för denna övning. Förklara hur en kikare används, hur skärpan ställs in med hjälp av ratten på ovansidan av kikaren. Be dem titta i kikaren och beskriva vad de kan se. Kan de hitta bilderna och beskriva vad de föreställer? Många försök kan behövas för att de ska bli säkra.

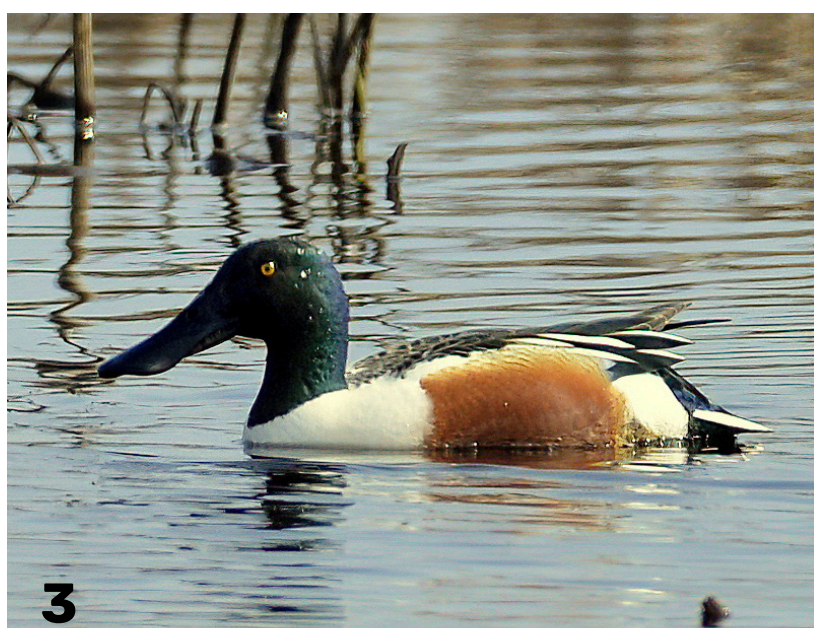
Titta på okänt motiv på långt avstånd. Placera ut 10 bilder av djur som barnen/eleverna känner till på ca 30 meters avstånd. Med hjälp av kikare ska de sedan leta upp så många djur de kan på tre minuter. Det kan också göras till grupptävling där 3-5 personer hjälps åt att leta.

Titta på fåglar. Placera ut bilder på tre olika fåglar på ett avstånd på ca 15 meter. Bilderna på nästa sida kan skrivas ut och användas, 1. björktrast, 2. koltrast och 3. skedand. Be eleverna att titta i kikare och svara på följande frågor:

- Vilken fågel har längst nacke?
- Vilka likheter finns mellan fågel 1 och 2?
- Vad skiljer fågel 1 och 2 åt?
- Vilka färger har de olika fåglarna?

Tips!

När du hittat ditt motiv med blicken, håll kvar blicken och lyft kikaren till dina ögon.

Detektivarbete i naturen

Vad behöver en fågeldetektiv?

Material att samla i:

- burkar gärna med genomsiktig lock, återanvänd plastburkar som skulle gå till återvinningen.
- påsar av papper eller plast, återanvänd brödpåsar eller liknande.

För dokumentation:

- kamera för att fotografera spår du inte kan ta med dig, såsom bohål i träd eller annat som finns högt upp.
- anteckningsbok och penna då det kan vara intressant att komma ihåg var spåret hittades och när.

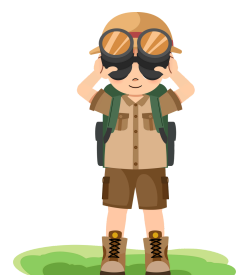
För närmre underökning:

- lupp eller förstoringsglas för att se små spännande detaljer.

Vad kan fågeldetektiven leta efter?

- fjädrar som någon fågel tappat.
- äggskal, lättast på våren och försommaren då ungar kläcks och fågelföräldrarna ofta kastar ut skalen ur bona.
- fotavtryck, spår på marken.
- nedfallna bon vilket är lättast på hösten/vintern när det blåser och de ramlar ner. Om du ser ett bo i ett träd är det bäst att låta det vara kvar då det kanske kan återanvändas av fåglar.
- många fjädrar på samma plats kan visa på att en fågel fallit offer för ett rovdjur, kanske en sparvhök.
- spybollar från till exempel rovfåglar eller måsar. "Bollar" innehållande päls och skelettdelar som fågelmagar inte kan smälta.

Som fågelskådare behöver
du ha tålamod,
en del kunskap
och faktiskt också lite tur.

Vilken fågels fjäder fann ni?

Här under finns exempel på fåglar och deras fjädrar. Det beror på var i Sverige du bor vilka fågelfjädrar du lättast hittar. Ett tips är att börja med att studera färg och mönster på fjädern för att försöka avgöra. Vissa fåglars fjädrar som ser svarta ut glänser i blått i solen, till exempel skatans. Att finna nötskrikans vackra blå- och svartrandiga vingfjäder är en riktig skatt.

Gräsand

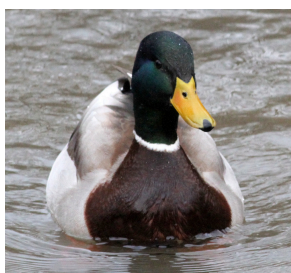
Nötskrika

Ringduva

Större hackspett

När du hittat en fjäder är det bra att anteckna var och när den hittades samt om det var en fjäder eller en samling med fjädrar. Det kan vara till hjälp vid artbestämningen.

Tips!

Samla dina fjädrar i namnade plastfickor eller kuvert när du artbestämt fågeln som tappat fjädern.

Fjäderguiden kan vara till stor hjälp.

Skriv gärna och fråga oss på Naturlänken.

Samla äggskal

Under våren och sommaren kan den uppmärksamme detektiven ha turen att hitta äggskal som kastats ut ur bon då ungar kläckts. Kanske går det att ta reda på vilken fågel som kläckts.

Nedan syns några exempel på fåglars ägg som kan vara till hjälp för att ta reda på vilken fågels äggskal du funnit.

Mellanstora ägg		
 Skata (33-24 mm)	 Koltrast (29,5-21,5 mm)	 Skogsduva (29-20 mm)
 Gräsand (60-44 mm)	 Råka (40-29 mm)	 Taltrast (27-20 mm)
Små ägg	Pyttesmå ägg	
 Gråsparv (21,2-14,6)	 Talgöxe (17,2-13,4 mm)	 Hussvala (18,5-12 mm)

Bilderna är tecknade av Marek Kolodziejczyk

Som du säkert redan vet får du inte ta med dig ägg om du skulle råka hitta dem i ett bo. Både deras bon och ägg är fredade eller skyddade under häckningsperioden, den tid då de bygger bon, lägger ägg och föder upp ungar.

Bra att tänka på och komma ihåg att anteckna:

- Var hittades äggskalet?
- När hittades äggskalet?
- Hur såg äggskalet ut, storlek, färg, mönster mm.

Hur bor fåglarna?

Vintern är bästa tiden för att undersöka hur fåglar i din omgivning bott. Tag med kikare och anteckningsbok. Undersök träd och buskar noga. När det inte är några löv på träden längre syns de övergivna bona tydligt. Räkna hur många du kan hitta och rita av dem där du kan se dem. Titta noga och ta hjälp av kikare om det behövs. Kanske känner du igen något bo och vet vem som bott där.

Att fundera på, bor
fåglarna någonstans när
de inte har ägg eller ungar i bo?
Svar finns i temat
Fåglar och deras bon.

Hitta fåglars fotspår

Fåglar som går på våt, lerig eller sandig mark, till exempel vid stränder vid en sjö, vid havet, i en sandlåda eller i snö lämnar fotspår efter sig som kan ge oss ledtrådar till vilken fågel som varit där och i vilken riktning den gick.

Undersök dina egna spår. För att göra detta gör i ordning våt sand eller prova i snö och gör spår av dina fötter eller skor i sanden eller snön. Promenera framåt, hoppa jämfota, spring, gå omkring och låtsas att du letar efter något. Fotografera eller rita av dina fotspår.

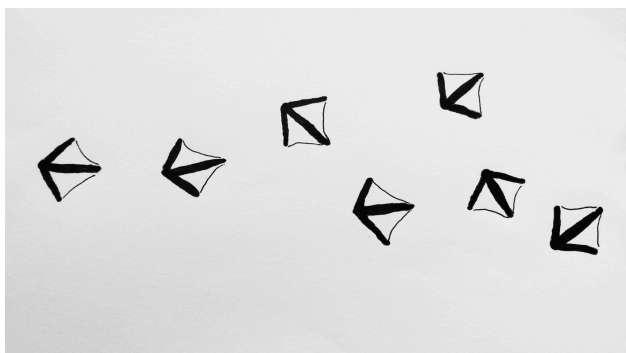
När du gick framåt	När du sprang	När du hoppade	När du letade

Läs fåglarnas spår

Vad berättar fågeln med sina spår?

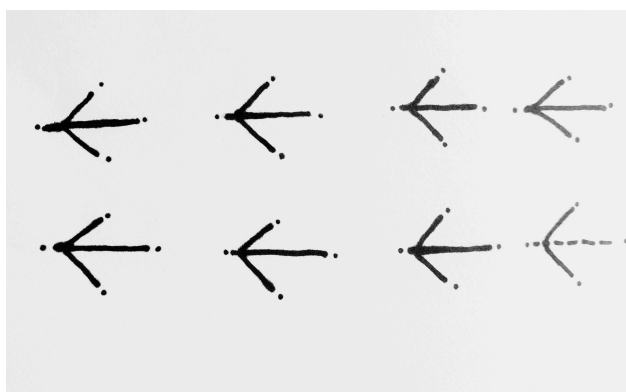

Fågeln gick åt olika håll - den letade förmodligen efter mat.

Avtrycken mellan tårna (simhud) visar att det är en simfågel.

Det är bara en sorts spår och troligen endast en fågel.

Den här fågeln gick omkring på stranden. Vad berättar spåren?

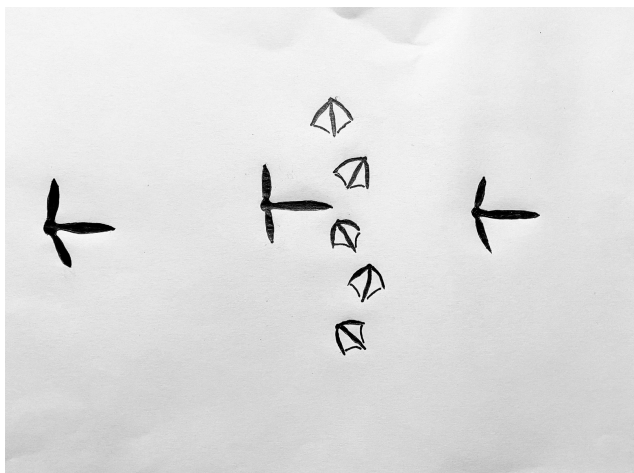

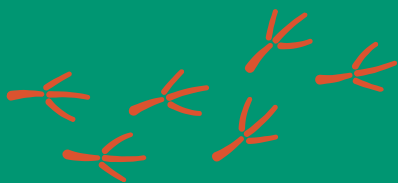
Frågor att ställa er när ni läser spåren:

- Hur många fåglar var det?
- Sprang eller hoppade den/de?
- Är det en simfågel?
- Förflyttade den sig framåt eller gick den runt och letade efter mat?

Vad berättar spåren?

Gjuta fåglars spår i gips!

Vad behövs?

Ett tydligt fotavtryck

Snabbtorkande gips

En skål

Vatten

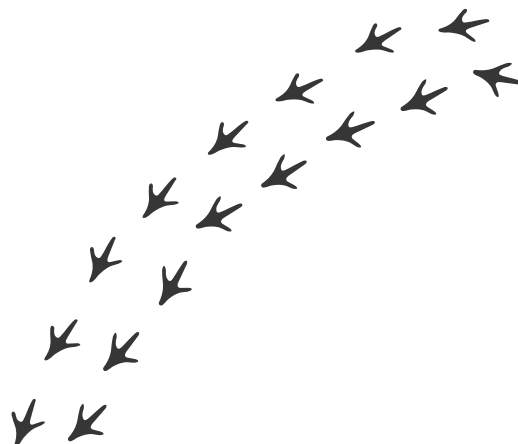
En kartongremsa

Gem

En sked att blanda gips med

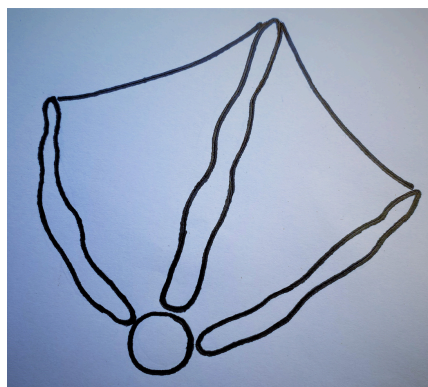
En skärbräda eller bricka

En tandborste

Gör så här:

- Rengör försiktigt spåret från gräs och kvistar.
- Forma kartongremsan till en ring som är lite större än spåret och fäst ihop ringen med gemen. Förbered genom att placera ringen runt spåret.
- Blanda gipset med vatten, lite i taget till det blivit lagom grötigt.
- Häll "gipsgröten" i ringen/formen.
- Nu behövs lite tålamod - vänta 15 minuter tills gipset har stelnat. Lyft försiktigt gipset och lägg på skärbräda eller liknande.
- Låt det stelna tills dagen efter innan kartongen tas bort och spåret kan rengöras med en tandborste eller liknande.

Avgjutning av
sångsvan

Reflektion

-före, under och efter temarbetet

1. Inför arbetet

- Vilka tidigare erfarenheter av fåglar och natur tror jag att barnen bär med sig?
- Hur kan jag presentera temat så att alla barn känner att de kan lyckas, oavsett förkunskaper?
- På vilka sätt kan lärmiljön (klassrum, korridor, uteplats) göras mer inbjudande för nyfikenhet och upptäckande?
- Hur kan jag visa att det är processen, inte artkunskap, som är det viktiga?

2. Under observationer och aktiviteter

- Hur ger jag barnen tid att stanna upp, titta och lyssna i sin egen takt?
- På vilka sätt uppmuntrar jag barnens egna frågor och hypoteser?
- Hur synliggör jag barnens olika sätt att upptäcka – genom rörelse, samtal, teckning, fotografering eller skrivande?
- Hur kan jag vara medupptäckare snarare än "den som har svaren"?
- Hur säkerställer jag att alla barn får utrymme att delta, även de som är mer försiktiga eller tystlåtna?

3. Samtal och dokumentation

- Vad väljer vi att dokumentera tillsammans – och varför?
- Hur använder vi barnens egna ord, bilder och tankar i dokumentationen?
- På vilka sätt kan dokumentationen bli ett verktyg för reflektion, inte bara återgivning?
- Hur kan barnens upptäckter kopplas till fler områden i undervisningen, till exempel språk, matematik eller skapande?

4. Efter arbetet

- Vad visade barnen särskilt intresse för under temat?
- Vilka förmågor såg jag utvecklas hos barnen (t.ex. samarbete, tålamod, observationsförmåga)?
- Hur förändrades barnens sätt att se på fåglar och natur över tid?
- Vad överraskade mig som pedagog?
- Hur kan barnens erfarenheter tas vidare in i nya teman eller fortsatta aktiviteter?

5. För fortsatt utveckling

- Vad vill jag ta med mig till nästa gång vi arbetar utomhus eller naturbaserat?
- Hur kan barnens idéer och frågor få ännu större plats framöver?
- Finns det något i mitt förhållningssätt jag vill pröva att göra annorlunda nästa gång?

Läroplanskopplingar

Temats innehåll kan bland annat kopplas till följande läroplansdelar:

Läroplan för förskolan Lpfö 18

Mål

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- förståelse för samband i naturen och för naturens olika kretslopp samt för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra,
- förståelse för naturvetenskap, kunskaper om växter och djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen,
- förmåga att utforska, beskriva med olika uttrycksformer,

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmen

Lgr 22

För förskoleklass:

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Matematiska resonemang och uttrycksformer

- Enkla matematiska resonemang för att undersöka och reflektera över problemställningar samt olika sätt att lösa problem.
- Matematiska begrepp och olika uttrycksformer för att utforska och beskriva rum, läge, form, riktning, mönster, tid och förändring.

Sannolikhet och statistik

- Slumpmässiga händelser i konkreta situationer.
 - Enkla tabeller och diagram och hur de används för att sortera data och beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg
- Samband och förändring

- Proportionella samband, däribland dubbelt och hälften.

Problemlösning

- Strategier för att lösa matematiska problem i elevnära situationer.
- Formulering av matematiska frågeställningar utifrån vardagliga situationer.

Natur, teknik och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom observationer, mätningar och samtal om iakttagelser. Hur elevnära företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder eller enkla tabeller och diagram.
- Sortering och gruppering av (växter och) djur samt namn på några vanligt förekommande arter.

Lgr 22

För fritidshemmen

Natur och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder.

Matematik

- Matematik som redskap för att beskriva vardagliga företeelser och för att lösa vardagliga problem

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Utevistelse under olika årstider, samt närmiljöns möjligheter till vistelse i naturen och på andra platser för fysisk aktivitet och naturupplevelser.

Biologi

Natur och miljö

- Hur djur, växter och svampar kan identifieras och grupperas på ett systematiskt sätt, samt namn på några vanligt förekommande arter. Systematiska undersökningar och granskning av information
 - Fältstudier och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med ord, bilder och tabeller
- Svenska

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och i söktjänster på internet.

Lgr 22

För Grundskola årskurs 1-3

Matematik

Sannolikhet och statistik

- Enkla tabeller och diagram och hur de används för att sortera data och beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg.

Biologi

Året runt i naturen

- Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.

Systematiska undersökningar

- Enkla fältstudier, observationer och experiment. Utförande och dokumentation av undersökningarna med ord, bilder och digitala verktyg.

Svenska

Tala, lyssna och samtala

- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.

Lgr 22

För Grundskola årskurs 4-6

Matematik

Sannolikhet och statistik

- Tabeller och diagram för att beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg. Tolkning av data i tabeller och diagram.
- Lägesmått medelvärde, typvärde och median samt hur de används i statistiska undersökningar